

O B S A H

	<u>ZÁKLADY LABORATORNÍ PRÁCE</u>	9
I.1	Laboratorní řád	9
I.2	Stálé vybavení praktika reagensii	10
I.3	Ochrana a bezpečnost práce v laboratoři	10
I.4	Práce se sklem	12
	Úkol I/1 Zapalování a seřizování plamene kahanu	12
I.5	Práce se sklem	13
	Úkol I/2 Zhotovení pipetky, kapiláry, mikrozkuřavky a ohýbání trubiček	13
I.6	Některé základní laboratorní operace	14
	Úkol I/3 Filtrace	14
	Úkol I/4 Dialýza	15
	Úkol I/5 Krystalizace	16
I.7	Stechiometrické výpočty	16
	Úkol I/6 Výpočty z chemického vzorce sloučeniny	18
	Úkol I/7 Výpočty podle chemických rovnic	19
	Úkol I/8 Výpočty z výsledku chemických analýz	20
II	<u>ROZTOKY, ELEKTROLYTY A MĚŘENÍ pH</u>	21
II.1	Vyjadřování koncentrace, příprava roztoků	21
	Úkol II/1 Výpočty koncentrace	22
II.2	Odměrné nádoby	24
II.3	Elektrolyty. Disociace (ionizace) elektrolytů v roztoku	25
	Úkol II/2 Výpočty disociačního stupně a disociační konstanty ...	26
II.4	Kyseliny a zásady	26
	Úkol II/3 Konjugovaný pár kyselina-zásada	27
II.5	pH a jeho měření	28
	Základní pojmy	28
	Úkol II/4 Výpočty pH roztoků kyselin a zásad	28
	Určení pH indikátory	30
	Potenciometrické měření pH (pH-metry)	32
	Úkol II/5 Měření pH roztoků silných a slabých kyselin a zásad ..	34
	Úkol II/6 Sestrojení titračních neutralizačních křivek	34
III	<u>HYDROLÝZA SOLÍ, PUFRY, ÚVOD DO ODMĚRNÉ ANALÝZY</u>	35
III.1	Neutralizace a hydrolýza solí	35
	Úkol III/1 Měření pH roztoků solí slabých kyselin a zásad	35
III.2	Pufry	36
	Úkol III/2 Příprava octanových pufrů o rozdílných hodnotách pH	37
	Úkol III/3 Stanovení kapacity fosfátového pufru	38
	Úkol III/4 Výpočty pH a složení pufrů	38
III.3	Úvod do odměrné analýzy	39
	Odměrné roztoky. Základní roztok, faktor odměrného roztoku	40
	Zjištění bodu ekvivalence při titracích. Indikátory	41
	Úkol III/5 Výpočty v odměrné analýze	41
IV	<u>NEUTRALIZAČNÍ TITRACE</u>	43
IV.1	Praktické pokyny k provádění odměrných analýz	43
	Úkol IV/1 Alkalimetrie	45

	Úkol IV/2 Acidimetrie	46
IV.2	Hodnocení výsledku kvantitativní analýzy. Chyby měření	49
	Úkol IV/3 Statistické hodnocení výsledku analýzy	51
V	<u>OXIDACE A REDUKCE</u>	52
V.1	Základní pojmy	52
	Úkol V/1 Posuzování oxidačně redukčních reakcí	52
V.2	Oxidačně redukční titrace	53
	Úkol V/2 Manganometrie	53
	Úkol V/3 Jodometrie	56
VI	<u>KOMPLEXNÍ A MÁLO ROZPUSTNÉ SLOUČENINY</u>	59
VI.1	Komplexní sloučeniny	59
	Úkol VI/1 Vznik a vlastnosti některých komplexních solí	59
	Úkol VI/2 Chelatometrické titrace (komplexometrie)	61
VI.2	Málo disociované rozpustné soli	63
	Úkol VI/3 Merkurimetrie	63
VI.3	Málo rozpustné sloučeniny	64
	Úkol VI/4 Součin rozpustnosti a srážení	65
	Úkol VI/5 Srážecí titrace, argentometrické stanovení chloridů ...	65
VII	<u>VLASTNOSTI A ANALYTICKÉ REAKCE BIOLOGICKY VÝZNAMNÝCH IONTŮ</u>	66
	Úkol VII/1 Vlastnosti a reakce vybraných kationtů	67
	Úkol VII/2 Vlastnosti a reakce vybraných aniontů	72
VIII	<u>DĚLENÍ, IDENTIFIKACE A URČOVÁNÍ KONSTITUCE ORGANICKÝCH SLOUČENIN, SPEKTROFOTOMETRIE</u>	76
VIII.1	Metody dělení a čištění organických sloučenin	76
	Úkol VIII/1 Destilace a rektifikace	76
VIII.2	Identifikace a určování konstituce organických sloučenin	79
	Úkol VIII/2 Stanovení bodu tání	79
	Úkol VIII/3 Stanovení bodu varu	81
	Úkol VIII/4 Kvalitativní elementární analýza (Důkaz prvků v org. sloučeninách)	82
VIII.3	Optické metody	84
VIII.4	Spektrofotometrie	95
	Úkol VIII/5 Fotometrické stanovení koncentrace $\text{Co}(\text{NO}_3)_2$	99
	Úkol VIII/6 Fotometrické stanovení Fe^{3+} reakcí s thiokyanátem 100	
IX	<u>VLASTNOSTI VYBRANÝCH ORGANICKÝCH SLOUČENIN A SESKUPENÍ ATOMŮ</u>	101
IX.1	Uhlovodíky	101
	Úkol IX/1 Vlastnosti uhlovodíků	101
IX.2	Hydroxylové sloučeniny	103
	Úkol IX/2 Reakce alkoholů a fenolů	103
IX.3	Karbonylové sloučeniny	106
	Úkol IX/3 Reakce aldehydů a ketonů	106
IX.4	Karboxylové sloučeniny	108
	Úkol IX/4 Obecné vlastnosti karboxylových kyselin	109
	Úkol IX/5 Substituční deriváty kyselin (vlastnosti hydroxykyselin a ketokyselin)	111
IX.5	Aminosloučeniny	113

	Úkol IX/6 Obecné vlastnosti aminosloučenin (primárních aminů)	113
	Úkol IX/7 Obecné vlastnosti aminokyselin	116
IX.6	Halogenderiváty	117
	Úkol IX/8 Vazba halogenu v halogenderivátech, odlišná substituovatelnost halogenu	117
X	<u>CHROMATOGRAFICKÉ METODY</u>	118
X.1	Adsorpční chromatografie	118
	Úkol X/1 Adsorpční chromatografie listových barviv na sloupci Al ₂ O ₃	119
	Úkol X/2 Stanovení adsorpční aktivity Al ₂ O ₃ podle Brockmanna	120
	Úkol X/3 Adsorpční chromatografie testovací směsi barviv na tenké vrstvě (Silufol)	122
X.2	Rozdělovací chromatografie	122
	Úkol X/4 Rozdělovací chromatografie aminokyselin na tenké vrstvě (Lucefol)	123
X.3	Iontově výměnná chromatografie	124
	Úkol X/5 Deionizace vody	125
X.4	Vysokotlaká kapalinová chromatografie	125
X.5	Plynová chromatografie	126
XI	<u>AMINOKYSELINY A JEDNODUCHÉ BÍLKOVINY</u>	128
XI.1	Stavební složky bílkovin a charakteristické skupiny	128
	Úkol XI/1 Barevné kvalitativní reakce bílkovin	128
	Úkol XI/2 Sledování enzymové hydrolýzy bílkovin	131
XI.2	Vlastnosti polárních skupin bílkovin	132
	Úkol XI/3 Důkaz pufruční schopnosti bílkovin	132
	Úkol XI/4 Stanovení isoelektrického bodu bílkovin	133
	Úkol XI/5 Rozpuštěnost bílkovin, srážecí reakce	133
XI.3	Elektroforetické metody	135
XI.4	Gelová permeační chromatografie	137
	Úkol XI/6 Odsolení albuminu gelovou filtrací	139
XI.5	Afinitní chromatografie	139
XII	<u>METABOLISMUS BÍLKOVIN</u>	140
XII.1	Stanovení bílkovin	140
	Úkol XII/1 Refraktometrické stanovení celkových bílkovin v krevním séru	140
	Úkol XII/2 Stanovení celkových bílkovin biuretovou reakcí	143
	Úkol XII/3 Stanovení bílkovin fenolovým činidlem	144
XII.2	Přeměna dusíku aminokyselin	144
	Úkol XII/4 Stanovení aktivity aminotransferas v krevním séru	145
	Úkol XII/5 Vlastnosti močoviny	146
	Úkol XII/6 Stanovení močoviny v krevním séru	147
	Úkol XII/7 Enzymové stanovení močoviny v krevním séru	143
XIII	<u>NUKLEOPROTEINY; HEMOGLOBIN A BILIRUBIN</u>	149
XIII.1	Nukleové kyseliny. Močová kyselina jako metabolit purinů	149
	Úkol XIII/1 Isolace RNA z kvasnic	150
	Úkol XIII/2 Hydrolýza nukleových kyselin a důkaz jednotlivých složek	150

	Úkol XIII/3 Vlastnosti a důkaz močové kyseliny	152
	Úkol XIII/4 Stanovení močové kyseliny v krevním séru a v moči	153
	Úkol XIII/5 Enzymové stanovení močové kyseliny v krevním séru	154
XIII.2	Hemoglobin a produkt jeho odbourání bilirubin	155
	Úkol XIII/6 Důkaz hemoglobinu (chlorhemin, Teichmannova zkouška) ..	155
	Úkol XIII/7 Pseudoperoxidasová aktivita hemoglobinu	156
	Úkol XIII/8 Spektroskopické vyšetření hemoglobinu a jeho derivátů	157
	Úkol XIII/9 Stanovení celkového bilirubinu	159
XIV	<u>OBEČNÉ VLASTNOSTI ENZYMŮ</u>	160
	Úkol XIV/1 Důkaz specifičnosti enzymů	161
	Úkol XIV/2 Vliv teploty na aktivitu enzymů	161
	Úkol XIV/3 Stanovení pH optima enzymu	163
	Úkol XIV/4 Aktivace a inhibice enzymů anorganickými ionty	164
	Úkol XIV/5 Vliv koncentrace substrátu na počáteční rychlost enzymové reakce; určení K_m	165
XV	<u>OXIDOREDUKTASY A HYDROLASY</u>	167
XV.1	Oxidoreduktasy	168
	Úkol XV/1 Dehydrogenace xanthinoxidasou	168
	Úkol XV/2 Peroxidasa a katalasa	168
	Úkol XV/3 Stanovení aktivity laktátdehydrogenasy v krevním séru ..	170
XV.2	Hydrolasy	172
	Úkol XV/4 Stanovení aktivity alkalifosfatasy v krevním séru	173
XVI	<u>GLYCIDY</u>	174
XVI.1	Obecné chemické vlastnosti glycidů	175
	Úkol XVI/1 Redukční vlastnosti cukrů	175
	Úkol XVI/2 Reakce glycidů s kyselinami	176
	Úkol XVI/3 Reakce s fenylhydrazinem, osazony	177
XVI.2	Oligosacharidy a polysacharidy	178
	Úkol XVI/4 Hydrolýza glykosidových vazeb	178
	Úkol XVI/5 Barevné reakce polysacharidů s jodem	178
XVI.3	Optická otáčivost glycidů, polarimetrie	179
	Úkol XVI/6 Polarimetrické sledování mutarotace D-glukosy	179
	Úkol XVI/7 Polarimetrické sledování hydrolýzy sacharosy	179
XVII	<u>VYUŽITÍ GLYCIDŮ JAKO ŽIVIN; GLUKOSÉMIE A JEJÍ REGULACE</u>	180
XVII.1	Trávení glycidů	180
	Úkol XVII/1 Stanovení aktivity α -amylasy	180
XVII.2	Glukosémie a glukosurie	181
	Úkol XVII/2 Polarimetrické stanovení koncentrace D-glukosy v moči	182
	Úkol XVII/3 Stanovení D-glukosy v krvi a v moči	182
	Úkol XVII/4 Enzymové stanovení D-glukosy v krvi	184
	Glukosový toleranční test, hodnocení	185
XVIII	<u>OBEČNÉ VLASTNOSTI LIPIDŮ</u>	186
XVIII.1	Triacylglyceroly, solubilizace a zmýdelnění	187
	Úkol XVIII/1 Emulgace tuků, tenzidy	187
	Úkol XVIII/2 Zmýdelnění přirozených tuků	188

	Úkol XVIII/3 Vlastnosti mýdla	188
XVIII.2	Stupeň nenasyčenosti lipidů	189
	Úkol XVIII/4 Důkaz nenasyčených mastných kyselin v přirozených tucích	189
	Úkol XVIII/5 Stanovení jodového čísla	189
XVIII.3	Extrakce lipidů z biologického materiálu	191
	Úkol XVIII/6 Příprava extraktu lipidů krevního séra	191
XIX	<u>LIPIDY</u>	191
XIX.1	Trávení triacylglycerolů	191
	Úkol XIX/1 Stanovení aktivity lipasy v krevním séru a v duode- nální štávě	192
XIX.2	Cholesterol a estery cholesterolu	193
	Úkol XIX/2 Důkaz cholesterolu	193
XIX.3	Lipidy krevního séra	194
	Úkol XIX/4 Chromatografie lipidů krevního séra	195
XX	<u>ZÁKLADNÍ VLASTNOSTI A SLOŽENÍ MOČE; MOČOVÉ KONKREMENTY</u>	196
XX.1	Odběr moče a její konzervování	197
XX.2	Základní vlastnosti moče	198
	Úkol XX/1 Makroskopické posouzení moče a stanovení pH moče	198
XX.3	Složení moče	199
	Úkol XX/2 Důkaz některých anorganických iontů v moči	200
	Úkol XX/3 Důkaz močoviny, močové kyseliny a kreatininu v moči	201
	Úkol XX/4 Stanovení kreatininu v moči; clearance kreatininu	203
	Úkol XX/5 Orientační stanovení L-askorbátu v moči	204
XX.4	Močový sediment a močové konkrementy	206
	Úkol XX/6 Orientační rozbor zákalů moče	207
	Úkol XX/7 Rozbor močového konkrémentu	208
XXI	<u>ZÁKLADNÍ CHEMICKÉ VYŠETŘENÍ MOČE</u>	210
	Úkol XXI/1 Zjištění bílkoviny (proteinurie)	210
	Úkol XXI/2 Zjištění krevního barviva (hemoglobinurie a hematurie)	213
	Úkol XXI/3 Zjištění glukosy (glukosurie)	215
	Úkol XXI/4 Zjištění ketolátek (ketonurie)	218
	Úkol XXI/5 Zjištění urobilinoidů	220
	Úkol XXI/6 Zjištění bilirubinu	222
	Úkol XXI/7 Vyšetření moče víceúčelovými diagnostickými proužky ...	224
XXII	<u>PROCVIČENÍ ANALÝZY MOČE A MOČOVÝCH KONKREMENTŮ</u>	225
XXII.1	Vyšetření močového konkrémentu	225
XXII.2	Vyšetření moče	225
XXIII	<u>UKAZATELE ACIDOBASICKÉ A IONTOVÉ ROVNOVÁHY VNITŘNÍHO PROSTŘEDÍ</u> ...	228
XXIII.1	pH krve a acidobasická rovnováha	228
	Ukazatele acidobasické rovnováhy	228
	Metody stanovení ukazatelů ABR	230
XXIII.2	Některé ukazatele iontové rovnováhy a metabolismu minerálů	231
	Úkol XXIII/1 Význam a princip stanovení iontů Na ⁺ a K ⁺ , hodnocení výsledků	231
	Úkol XXIII/2 Stanovení chloridů v krevním séru a v moči (titračně)	233

	Úkol XXIII/3 Stanovení celkového vápníku v krevním séru	234
	Úkol XXIII/4 Stanovení anorganického fosfátu v krevním séru a v moči	236
XXIV	<u>MLÉKO; ŽALUDEČNÍ ŠTÁVA</u>	233
XXIV.1	Mléko	238
	Úkol XXIV/1 Důkaz nejdůležitějších součástí kravského mléka	239
	Úkol XXIV/2 Orientační stanovení redukujících cukrů (laktosy) v mléku Benedictovým činidlem	240
	Úkol XXIV/3 Stanovení kyselosti (titrační acidity) mléka	241
XXIV.2	Žaludeční šťáva	241
	Úkol XXIV/4 Důkaz volné kyseliny chlorovodíkové v žaludeční šťávě	242
	Úkol XXIV/5 Důkaz mléčné kyseliny v žaludeční šťávě	243
	Úkol XXIV/6 Stanovení acidity žaludeční šťávy	243
XXV	<u>XENOBIOCHEMICKÁ ANALÝZA</u>	245
	Úkol XXV/1 Semikvantitativní zjištění barbituranů v biologickém materiálu	245
	Úkol XXV/2 Průkaz barbituranů v moči nebo krvi chromatografií na tenké vrstvě	247
	Úkol XXV/3 Orientační zjištění některých psychofarmak v moči tenkovrstevnou chromatografií	248
	Úkol XXV/4 Zjištění ethanolu ve vydechovaném vzduchu soupravou Detalcol	249
	Úkol XXV/5 Orientační zkoušky na přítomnost karbonylhemoglobinu v krvi	250
	Úkol XXV/6 Stanovení karbonylhemoglobinu v krvi	251